

29. 11. 2005

ID: 37154

Souhlas valné hromady s uzavřením smlouvy ve smyslu § 196a obch. zák.

Vzhledem k tomu, že obchodní zákoník ve smyslu § 196a vyžaduje předchozí souhlas valné hromady s uzavřením smlouvy, jsou právní úkony učiněné bez předchozího souhlasu valné hromady neplatné pro rozpor se zákonem podle ustanovení § 39 občanského zákoníku. S ohledem na ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku se toto uplatní nikoli pouze na smlouvy v ustanovení § 196a obchodního zákoníku vyjmenované, nýbrž také na převzetí ručení.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 32 Odo 560/2003, ze dne 16.12.2003)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně Z. – G. O., a.s., zastoupené, advokátkou, proti žalované Č. k. a., o určení neplatnosti ručitelského prohlášení, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 7 pod sp. zn.. 10 C 137/2001, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2003, č.j. 17 Co 370/2002-48, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28. ledna 2003, č.j. 17 Co 370/2002-48, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Městský soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 7 ze dne 27. června 2002, č.j. 10 C 137/2001-26a-28a, kterým soud prvního stupně zamítl žalobu na určení, že prohlášení o ručitelském závazku č. R-3/668-9-98, v němž ručitel Z. – G. o., a.s. prohlašuje, že uspokojí věřitele Č. s., a.s. za dlužníka Z. p. s. Z., a.s., je absolutně neplatným právním úkonem ve smyslu § 39 obč. zák., a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (první výrok), a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

V odůvodnění rozsudku zejména uvedl, že žalobkyně se domáhá určení neplatnosti ručitelského prohlášení ze dne 28. ledna 1998. Důvod neplatnosti spatřuje zejména ve skutečnosti, že subjekt, který uzavřel smlouvu o úvěru, v den tohoto úkonu neexistoval, protože byl označen obchodním jménem, které již bylo v obchodním rejstříku vymazáno a nahrazeno novým. Ručitelský závazek dále nebyl podložen souhlasem valné hromady, respektive jediného akcionáře, tak, jak to vyžaduje ustanovení § 196a odst. 3, odst. 4 obchodního zákoníku ve znění platném v roce 1998 a nebyl k němu připojen znalecký posudek.

Odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně má na požadovaném určení naléhavý právní zájem ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř., když je v postavení ručitele a nemůže jiným způsobem (např. žalobou na plnění) docílit vyslovení neplatnosti úkonu, který činí postavení ručitele nejistým a který může mít vliv na „obchodní postavení společnosti“.

Odvolací soud se ztotožnil rovněž se závěrem soudu prvního stupně, pokud jde o označení dlužníka ve smlouvě o úvěru. Smlouva o úvěru byla uzavřena 28. ledna 1998 a dlužník je ve smlouvě označen jako „Z. p. s. Z. a.s. s uvedením IČO: ... a sídlem Z., tř. T. B.“. Skutečnost, že usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 14. ledna 1998 bylo výše uvedené obchodní jméno vymazáno a zapsáno obchodní jméno nové – Z., a.s., pak nemůže činit smlouvu o úvěru neplatnou, když nabylo právní moci až 29. ledna 1998. Přesto, že skutečnosti zapsané v obchodním rejstříku jsou účinné ode dne, ke kterému byl zápis proveden (v daném případě od 14. ledna 1998), pokud v rejstříku dosud nebyla pravomocně vyznačena změna, je třeba ve smyslu ustanovení § 27 odst. 2 obchodního zákoníku ve znění platném v roce 1998 „postupovat v důvěru v zápis obchodního rejstříku“. Se zdůrazněním, že totožnost subjektu je určena nejen obchodním jménem, ale také sídlem a identifikačním číslem, přičemž nemůže být pochyb o tom, kdo smlouvu uzavíral, když smlouva je kromě všech správných údajů označena i správným razítkem a podepsána osobami oprávněnými za společnost jednat, nelze dle odvolacího soudu dovodit, že smlouva byla uzavřena „nonsubjektem“,

ani to, že je neplatná pro nesrozumitelnost nebo neurčitost ve smyslu ustanovení § 37 občanského zákoníku.

Pokud jde o souhlas valné hromady podle ustanovení § 196a odst. 3 a 4 obchodního zákoníku, odvolací soud dospěl k závěrům od soudu prvního stupně odlišným. Soud prvního stupně totiž dovedl, že výše uvedené ustanovení se na projednávaný případ vztahuje, tudíž, že pro přijetí ručitelského závazku byl nutný souhlas jediného akcionáře „náhradou za souhlas valné hromady“, jakož i to, že takový souhlas smlouva o úvěru obsahuje ve svém bodě VI. písm. h). Oproti tomu odvolací soud zdůraznil, že souhlas jediného akcionáře se musí vztahovat k úkonu, kterým bylo převzato ručení za závazek akcionáře, tedy k prohlášení o ručitelském závazku, musí být vyhotoven písemně a doručen představenstvu a dozorčí radě. Nic takového soudu předloženo nebylo a takový souhlas neobsahuje ani předložené prohlášení o ručitelském závazku z 28. ledna 1998, které žádné vyjádření akcionáře neobsahuje. Odkaz na ustanovení bodu VI. smlouvy o úvěru uzavřené mezi dlužníkem a „bankou“ je zcela nepřipadný, protože náležitosti souhlasu akcionáře neobsahuje.

Pro posouzení otázky platnosti úkonu z hlediska splnění náležitostí ručitelského prohlášení ve smyslu ustanovení § 196 a odst. 3 a 4 obchodního zákoníku je však třeba - dle právního názoru odvolacího soudu - zabývat se otázkou smyslu této ochrany, a především toho, zda se jedná o případ, na který se tento druh ochrany společnosti vztahuje. Smyslem zmiňovaného ustanovení je pak ochrana společnosti před jednáním osob, které mají možnost jejím jménem jednat (takovou osobou je mimo jiné i jediný akcionář společnosti), přičemž se výslovně vztahuje na případy úplatného převodu majetku z akcionáře na společnost a obráceně s cílem ochránit společnost před nevýhodným převodem. Ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku stanoví obdobnou povinnost i pro případ, kdy je za takovou „transakcí“ přebíráno ručení, nevztahuje se ovšem ke všem případům převzetí ručení obecně, ale pouze k případům převzetí ručení v návaznosti na smlouvy uvedené v § 196a odst. 1 až 3 obchodního zákoníku. V daném případě pak mezi akcionářem a společností nebyla uzavřena smlouva o úplatném převodu majetku a nebylo ani úplatně poskytnuto plnění za takový majetek (ručení bylo převzato za závazek akcionáře ve vztahu k peněžnímu ústavu a nebylo prokázáno ani tvrzeno, že by se tak stalo za úplatu), pročez jsou zcela nepřipadné úvahy o potřebě znaleckého posudku (výše úvěru je dána smlouvou o úvěru a ručení bylo převzato bez odměny) a rovněž požadavek na vyslovení souhlasu akcionáře nemůže mít oporu v ustanovení § 196a odst. 3, odst. 4 obchodního zákoníku, když se nejedná o případ, pro který je toto ustanovení určeno.

Jelikož jediný akcionář, který v tomto případě má postavení valné hromady, je zároveň účastníkem smlouvy o úvěru a účastníkem ujednání o ručitelském závazku, je tímto jeho postavením „souhlas dán“ a jeho vyjádření k ručitelského prohlášení nemůže být ochranou zamýšlenou ustanovením § 196a obchodního zákoníku.

Zastává právní názor, že ustanovení § 196a obchodního zákoníku se „na tento případ“ nevztahuje, a není tak třeba řešit splnění v něm stanovených podmínek, odvolací soud dospěl k závěru, že ručitelské prohlášení není neplatné pro rozpor se zákonem (konkrétně s ustanovením § 196a obchodního zákoníku).

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včasné dovolání, jehož přípustnost odvozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), namítajíc, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci [dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.].

Dovolatelka zdůrazňuje, že soudy obou stupňů „nesprávně právně posoudily a aplikovaly“ ustanovení § 196a obchodního zákoníku, přičemž současně dovozuje, že řešená právní otázka má zásadní význam, když zčásti ještě nebyla v rozhodování odvolacího soudu řešena vůbec a v části, zda absence znaleckého posudku způsobuje absolutní neplatnost právního úkonu, byla dovolacím soudem v minulosti rozhodnuta opačně, než v tomto případě soudem odvolacím.

Odkazujíc na ustanovení § 196a obchodního zákoníku dovolatelka namítá, že v době uzavření úvěrové smlouvy a vydání ručitelského prohlášení (tj. k 28. lednu 1998) byla jediným akcionářem žalobkyně společnost Z. p. s. Z., a.s. (po 14. lednu 1998 - Z., a.s. - dále též jen „dlužnice“). Jediným akcionářem žalobkyně, která se zaručila za úvěr dlužnice, tak byla samotná dlužnice (tj. dlužníci je osoba stoprocentně ovládající ručitele - žalobkyni), tj. „šlo o majetkovou provázanost, na kterou dopadalo ustanovení § 196a obchodního zákoníku.

Za tohoto stavu - dle dovolatelky - mohl ručitel (žalobkyně) převzít ručení za dlužnici jen se souhlasem valné hromady a za cenu určenou znalcem. Jelikož žalobkyně měla v rozhodné době jediného akcionáře, nahrazovalo usnesení valné hromady rozhodnutí tohoto akcionáře učiněné v působnosti valné hromady. Znalec pak měl ohodnotit, kolik činí cena „služby“, za kterou žalobkyně, jakožto osoba ovládaná převezme ručení za úvěr osoby ovládající (dlužnice).

S odkazem na výše uvedenou argumentaci dovolatelka považujíc právní posouzení věci odvolacím soudem z pohledu

výkladu ustanovení § 196a obchodního zákoníku za nesprávné, navrhuje, aby dovolací soud rozhodnutí soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

V souladu s body 1., 15. a 17., hlavy I., části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, se pro dovolací řízení uplatní občanský soudní řád ve znění účinném od 1. ledna 2001.

Nejvyšší soud se v první řadě zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Přípustnost dovolání není založena ustanovením § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř., když rozsudek odvolacího soudu není ve vztahu k rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé měnícím, ani ustanovením § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., když dovoláním napadeným rozsudkem odvolacího soudu bylo potvrzeno v pořadí prvního rozhodnutí soudu prvního stupně.

Zbývá posoudit přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., jehož se žalobkyně se výslovně dovolává. Podle tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle písmena b) a dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Podle ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy, že nešlo jen o takovou právní otázku, na niž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení věci založen.

Dovolání může být ve smyslu citovaného ustanovení přípustné jen tehdy, jde-li o řešení otázky právní, ať již jde o výklad hmotného práva nebo procesních norem (jiné otázky, zejména posouzení správnosti a úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání neumožňují), a jde-li zároveň o právní otázku zásadního významu.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu Nejvyšší soud spatřuje a dovolání tak má podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. za přípustné, ve výkladu ustanovení § 196a obchodního zákoníku, zejména pokud jde o právní závěr odvolacího soudu, podle kterého se ustanovení § 196a obchodního zákoníku na ručení žalobkyně za splnění úvěru dlužnicí, která je jejím jediným akcionářem, nevztahuje.

Jelikož existence zmatečnostních vad uvedených v ustanoveních § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., ani jiných vad řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, dovoláním namítána není a z obsahu spisu se nepodává, zabýval se dovolací soud, v mezích žalobkyní uplatněného dovolacího důvodu, otázkou správnosti právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, která na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu sice správně určenou nesprávně vyložil, popřípadě ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Vzhledem k datu, kdy bylo ručitelské prohlášení učiněno (28. leden 1998) je pro další úvahy dovolacího soudu rozhodný výklad obchodního zákoníku ve znění platném k tomuto datu.

Podle ustanovení § 196a odst. 1 obchodního zákoníku společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob nebo bezplatný převod majetku ze společnosti, jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Podle ustanovení § 196a odst. 2 obchodního zákoníku pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny uzavřít takovou smlouvu i jménem jiné osoby, použije se na smlouvu o úvěru nebo půjčce uzavíranou mezi společnostmi a touto jinou osobou anebo na smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazku této osoby, ustanovení odstavce 1 obdobně.

Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazku ovládané osoby ovládající osobou.

Podle ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku pokud společnost úplatně nabývá majetek od akcionářů, členů dozorčí rady nebo osob uvedených v odstavcích 1 a 2 anebo na ně úplatně majetek převádí a hodnota tohoto majetku přesahuje jednu desetinu základního jmění společnosti v průběhu jednoho roku, lze jej nabýt nebo zcizit pouze za cenu určenou posudkem znalce a jen se souhlasem valné hromady. To neplatí, jde-li o nabytí majetku ovládanou osobou od ovládající osoby. Ustanovení tohoto zákona o zvyšování a snižování základního jmění zůstávají nedotčena.

Podle ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku ustanovení odstavce 1 až 3 se vztahují i na převzetí ručení.

Výše citované ustanovení zajišťuje - jak ostatně správně uvedl i odvolací soud - ochranu společnosti před nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost právní úkony, a to tím, že vymezuje druhy smluv, k jejichž uzavření je nutné, pokud je společnost uzavírá s osobami v tomto ustanovení vyjmenovanými, aby byly uzavřeny za podmínek obvyklých v obchodním styku a s předchozím souhlasem valné hromady. Obdobné nároky pak klade na takové smlouvy i v případě, že jsou uzavírány s jinými osobami, pokud jsou jejich jménem oprávněny tyto smlouvy uzavřít osoby, které mají současně postavení osob uvedených v odstavci 1, s výjimkou, podle které souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazku ovládané osobě ovládající osobou.

Jelikož zákon vyžaduje předchozí souhlas valné hromady s uzavřením smlouvy, jsou právní úkony učiněné bez předchozího souhlasu valné hromady neplatné pro rozpor se zákonem podle ustanovení § 39 občanského zákoníku.

Vzhledem k ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku se výše uvedené zásady uplatní nikoli pouze na smlouvy v ustanovení § 196a obchodního zákoníku vyjmenované, nýbrž také na převzetí ručení.

Ručitelský závazek totiž ve smyslu ustanovení § 303 obchodního zákoníku vzniká písemným prohlášením ručitele věřiteli, že ho uspokojí, jestliže dlužník vůči němu nesplní určitý závazek. Vznik ručení v obchodních vztazích tak spočívá v jednostranném prohlášení ručitele, v důsledku čehož nelze převzetí ručení zahrnout mezi smlouvy, jejichž obsahem je zajištění závazků (srov. § 196a obchodního zákoníku).

Výčet smluv (smluvních typů), na které se ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku vztahuje, je taxativní. Jde o smlouvy o úvěru nebo o půjčce, a dále o smlouvy, jejichž obsahem je zajištění závazků. V případě smluv o zajištění závazků pak ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku neobsahuje žádné omezení v tom směru, že by se muselo jednat pouze o zajištění závazků ze smluv o úvěru nebo o půjčce, uzavřených mezi společnostmi a osobami v tomto ustanovení uvedenými. Rozhodující v této souvislosti totiž není, kdo s těmito osobami smlouvu o úvěru nebo o půjčce uzavřel (popř. kdo je poskytovatelem úvěru nebo půjčky), nýbrž skutečnost, že společnost splnění závazků uvedených osob zajišťuje. To platí i pro případy, kdy je splnění závazku zajišťováno ručitelským prohlášením (srov. § 196a odst. 4 obchodního zákoníku).

Závěr odvolacího soudu, že ustanovení § 196a obchodního zákoníku se na danou věc nevztahuje, a není proto třeba řešit splnění tam stanovených podmínek, založený na úvaze opačné, podle které se ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku uplatní pouze pro případy převzetí ručení v návaznosti na smlouvy uvedené v ustanovení § 196a odst. 1 až 3 obchodního zákoníku, tak není správný a dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud je bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) podle ustanovení § 243b odst. 2 věty za středníkem, odst. 3, odst. 6 o. s. ř. zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Další články:

- [Tarifní hodnota](#)
- [Nepoložení předběžné otázky Soudnímu dvoru EU](#)
- [Koupě nemovité věci](#)
- [Nesprávný úřední postup \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Platební neschopnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předkupní právo \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušení řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Rodinný závod \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Dědictví](#)
- [Výživné](#)
- [Valná hromada](#)